

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 71 0 P 329705 24 Rev
Banjaluka, 17.10.2024. godine

Vrhovni sud Republike Srpske, u vijeću sastavljenom od sudija, Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Majkić Marinković i Jadranke Stanišić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužioca JZU „Dom zdravlja“ Prijedor, koga zastupa punomoćnik A.Š., zaposlen kod tužioca, protiv tuženog G.S. iz B.L., kojeg zastupa punomoćnik Bojana Vranješ Čorokalo, advokat iz Banjaluke, odlučujući o reviziji tuženog izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 329705 23 Gž od 05.10.2023. godine, na sjednici održanoj dana 17.10.2024. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 329705 20 P od 04.08.2022. godine, obavezan je tuženi da tužiocu isplati ukupan iznos od 79.490,58 KM na ime naknade štete sa zakonskom zateznom kamatom počev od 31.07.2020. godine kao dana podnošenja tužbe pa do konačne isplate.

Odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev tužioca da mu tuženi na ime naknade štete isplati iznos od 131.426,94 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 31.7.2020. godine kao dana podnošenja tužbe pa do konačne isplate.

Obavezan je tuženi da tužiocu nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 1.136,35 KM, u roku od 30 dana od dana prijema presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja, dok je u preostalom dijelu zahtjev tužioca za naknadu troškova postupka odbijen kao neosnovan.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 329705 23 Gž od 05.10.2023. godine, žalba tuženog je djelimično usvojena i prvostepena presuda preinačena u dosuđujućem dijelu odluke o glavnoj stvari, tako što je obavezan tuženi da tužiocu isplati iznos od 47.217,40 KM umjesto iznosa od 79.490,58 KM na ime naknade štete, sa zakonskom zateznom kamatom od 31.07.2020. godine kao dana podnošenja tužbe do isplate i dosuđujućem dijelu odluke o troškovima parničnog postupka, tako da je određeno da svaka stranka snosi svoje troškove prvostepenog postupka, dok je žalba u ostalom dosuđujućem dijelu odbijena i pobijana presuda u preostalom dijelu, potvrđena.

Obavezuje se tužilac da tuženom naknadi troškove žalbenog postupka u iznosu od 2.538,75 KM, dok je zahtjev preko dosuđenog iznosa odbijen.

Blagovremeno podnesenom revizijom tuženi pobija drugostepenu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Predlaže da se revizija uvaži, preinači pobijana presuda na način da se tužbeni zahtjev tužioca u cjelosti odbije i da se tužilac obaveže na troškove postupka prema troškovniku uvećane za troškove sastava revizije.

Predmet spora u ovoj parnici je tužbeni zahtjev tužioca kojim traži da mu tuženi na ime naknade štete, zbog neispunjenja obaveza iz ugovora o specijalizaciji isplati iznos od 203.530,02 KM, sa zakonskom zateznom kamatom i troškovima postupka.

Ocjenom provedenih dokaza prvostepeni sud je utvrdio:

- da je između tužioca, kao poslodavca, i tuženog, kao radnika, zaključen ugovor o radu na neodređeno vrijeme broj ... od 1.12.2013. godine i da je označenim ugovorom ugovoreno da će tuženi raditi na radnom mjestu doktora medicine u Službi porodične medicine;
- da je Odlukom tužioca broj ... od 10.12.2013. godine tuženi upućen na specijalizaciju iz medicinske biohemije, a rješenjem Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite broj ... od 03.01.2014. godine je tuženom odobrena specijalizacija iz medicinske biohemije;
- da su stranke zaključile Ugovor o upućivanju na specijalizaciju iz medicinske biohemije (u daljem tekstu: Ugovor o specijalizaciji), kojim je ugovoreno da se tuženi upućuje na specijalizaciju iz medicinske biohemije, da specijalizacija počinje 15.01.2014. godine upisom na Medicinski fakultet u Banjaluci, da će tužilac obavljati specijalizantski staž i položiti specijalistički ispit na način i u rokovima kako je to predviđeno Pravilnikom o specijalističkom usavršavanju zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika Javne zdravstvene ustanove „Dom zdravlja“ Prijedor i navedenim rješenjem Ministarstva od 03.01.2014. godine (član 1. Ugovora o specijalizaciji); da je ugovoreno da je tuženi, nakon položenog specijalističkog ispita, dužan kod tužioca ostati u radnom odnosu dvostruki period koliko je trajala specijalizacija (član 3. tačka 13. Ugovora o specijalizaciji); da je za slučaj otkaza ugovora o radu ili sporazumnog raskida ugovor o radu, prije isteka perioda navedenog u članu 3. tačka 13. Ugovora o specijalizaciji, ugovoreno da će tuženi tužiocu nadoknaditi štetu i to u zbiru bruto plata koje su mu isplaćene za vrijeme specijalizacije, zbir bruto plata radnika koji se mora angažovati zbog nedolaska, odnosno odlaska tuženog onoliko mjeseci koliko je bio obavezan provesti u Domu zdravlja poslije završene specijalizacije, zbir svih drugih materijalnih prava isplaćenih prema Kolektivnom ugovoru, ukupni troškovi stručne edukacije za vrijeme provođenja specijalizacije (član 4. Ugovora o specijalizaciji);
- da je uplatnicom od 23.03.2017. godine, tužilac (za tuženog), Medicinskom fakultetu u Banjaluci platio iznos od 2.500,00 KM za polaganje specijalističkog ispita;
- da je tuženi, nakon završene specijalizacije, sa tužiocem zaključio Ugovor o radu na neodređeno vrijeme broj ... od 20.04.2017. godine, i da je ovim ugovorom ugovoreno da radnik počinje raditi dana 07.04.2017. godine na radnom mjestu specijalista medicinske biohemije u Službi laboratorijske dijagnostike;
- da je rješenjem tužioca broj ... od 18.10.2019. godine, tuženom otkazan navedeni ugovor o radu od 20.4.2017. godine zbog toga što je učinio povredu radne discipline-neopravdan izostanak s posla tri dana u kalendarskoj godini i zbog nepoštivanja radne discipline, nedostavljanje potvrde o privremenoj spriječenosti za rad i da ovu odluku tuženi nije pobijao;
- da je vještak ekonomske struke Boris Srdić u nalazu od 13.05.2022. godine, obračunao zbir bruto plata za period od 01.02.2014. do 06.04.2017. godine, odnosno za period koji je tužilac proveo na specijalizaciji u ukupnom iznosu od 76.990,58 KM i zbir bruto plata

za period od 13.09.2019. do 01.04.2023. godine (period koji je tuženi bio dužan provesti u radnom odnosu kod tužioca) u iznosu od 131.426,94 KM.

Na naprijed navedenom utvrđenju prvostepeni sud temelji zaključak da je ugovor o upućivanju na specijalizaciju izraz slobode ugovaranja, u smislu odredbe člana 10. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85, 45/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04, u daljem tekstu: ZOO) i da nije osnovana tvrdnja tuženog da su odredbe člana 4. stav 2. i 3. ugovora o upućivanju na specijalizaciju suprotne odredbi člana 39. stav 5. Ustava Republike Srpske i ništave u smislu odredbe člana 103. ZOO.

Nadalje prvostepeni sud zaključuje da tuženi nije izvršio svoju obavezu iz člana 3. tačka 13. Ugovora o specijalizaciji, da mu je otkazan ugovor o radu, i da je saglasno Ugovoru o specijalizaciji, tuženi dužan, tužiocu, s osnova naknade štete isplatiti zbir bruto plata koje mu je tužilac isplatio za vrijeme specijalizacije.

Prvostepeni sud je našao da tužilac nije dokazao da je nakon što je tuženom otkazan ugovor o radu, na radno mjesto na kojem je radio tuženi zaposlio drugog specijalistu medicinske biohemije. Iz navedenih razloga prvostepeni sud je djelimično usvojio zahtjev tužioca i sudio kao u izreci prvostepene presude.

Odlučujući o žalbi tuženog, kojom je pobijan dosuđujući dio prvostepene presude, drugostepeni sud je prihvatio utvrđenja prvostepenog suda i našao da se ista temelje na potpunoj i pravilnoj ocjeni izvedenih dokaza.

Drugostepeni sud je obrazložio da odredbama ugovora o specijalizaciji nisu utvrđeni nepovoljniji uslovi rada za tuženog od onih zakonom propisanih, da je tuženom omogućeno napredovanje u poslu u vidu specijalizacije i da je slijedom toga pravilan zaključak prvostepenog suda da odredbe člana 4. stav 2. i 3. Ugovora o specijalizaciji nisu protivne odredbama ZOO, a ni odredbama Zakona o radu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 1/16, 66/18, 91/21 i 119/21, u daljem tekstu: ZR), niti nekim drugim prinudnim propisima.

Polazeći od nespornih činjenica da tuženi nije tražio zaštitu prava zbog otkaza ugovora o radu, i da nije sporno da mu je radni odnos prestao prije vremena koje je po Ugovoru o specijalizaciji bio dužan raditi kod tužioca, i imajući u vidu da je članom 4. tačka 4. Ugovora o specijalizaciji ugovoreno da je tuženi, ukoliko ne ispuni svoje obaveze iz člana 3. ugovora, dužan je nadoknaditi štetu, između ostalog, u slučaju otkaza ugovora o radu prije isteka ugovorenog perioda.

Prema stanovištu drugostepenog suda tuženi u žalbi osnovano ističe da je djelimično ispunio svoju ugovorom preuzetu obavezu, na način da je nakon položenog specijalističkog ispita kod tužioca bio u radnom odnosu period od 07.04.2017. do 13.09.2019. godine, što pretvoreno u dane iznosi 877 dana. Ukupno je specijalistički staž tuženog trajao 3 godina, a pretvoreno u dane, 1080 dana. Tuženi je bio u obavezi kod tužioca ostati u radnom odnosu najmanje u dvostrukom trajanju, onoliko vremena koliko je trajao specijalistički staž, odnosno 2160 dana. S obzirom na vrijeme provedeno na poslu nakon obavljenog specijalističkog staža i ukupno vrijeme koje je tuženi po ugovoru morao provesti na radu kod tužioca drugostepeni sud nalazi da je tuženi ugovor ispunio u procentu od 40,60%, i da je za preostalo vrijeme, za koje ugovor nije ispunio (59,40%), tužiocu dužan isplatiti dio štete (koju čine bruto plate i troškovi specijalizacije u ukupnom iznosu od 79.490,58 KM), koji dio štete predstavlja iznos od 47.217,40 KM, a na temelju odredbe člana 132. stav 1. ZOO.

Drugostepena odluka je pravilna iz slijedećih razloga.

Odredbom člana 99. stav 1. ZOO je propisano da se odredbe ugovora tumače onako kako glase, a stavom 2. da se pri tumačenju spornih odredbi ne treba držati doslovnog značenja upotrebljenih izraza, već da treba istraživati zajedničku namjeru ugovarača i odredbu tako razumjeti kako to odgovara načelima obligacionog prava utvrđenim ovim zakonom.

Svrha ugovora o specijalizaciji doktora medicine jeste njihovo osposobljavanje za rad specijaliste iz određene grane medicine, za koju je poslodavac iskazao potrebu i spremnost da zaposlenog doktora medicine usavrši i nakon položenog ispita rasporedi na radnom mjestu specijaliste.

Upravo ta potreba poslodavca predstavlja osnov zašto prihvata da za vrijeme specijalizacije isplaćuje specijalizantima naknade plata i druge naknade vezane za prava iz radnog odnosa, snosi troškove polaganja specijalističkog ispita i eventualno druge troškove saglasno zaključenom ugovoru.

Doktor medicine koji se upućuje na specijalizaciju, zaključuje ugovor sa poslodavcem kojim regulišu međusobna prava i obaveze vezano za period specijalizacije i period nakon položenog specijalističkog ispita. Uobičajeno je da se ugovorom specijalizant obaveže da po položenom ispitu i sticanju stručnog zvanja specijaliste ostane u daljem radnom odnosu kod poslodavca, s tim da vremenski period daljeg rada kao specijaliste ovisi od svakog pojedinačnog ugovora.

Taj period rada najčešće odgovara periodu vremena specijalizacije ili dvostrukom vremenu specijalizacije, što nije protivno Ustavom zagaranovanim pravima i pozitivnim zakonskim propisima, jer u obligacionom pravu važi sloboda ugovaranja (član 10. ZOO). Ovakvo ugovaranje odgovara interesima obje ugovorne strane, specijalizant za vrijeme specijalizacije ostvaruje pravo na mjesečna primanja i troškove specijalizacije, a poslodavac ulaganjem obezbjeđuje stručni kadar, to je logična zajednička namjera ugovarača koja nije suprotna načelima obligacionog prava, autonomije volje (člana 10. ZOO), ravnopravnosti ugovornih strana (član 11. ZOO) i savjesnosti i poštenja (član 12. ZOO).

Stoga, su po ocjeni ovoga suda odredbe Ugovora o specijalizaciji tumačene pravilnom primjenom odredbi člana 99. ZOO.

Tumačen u svjetlu pravila o razumnosti i korektnosti predmetni ugovor nije nejasan, niti je tuženi u ovom postupku ponudio dokaze o tome da su mu odredbe Ugovora o specijalizaciji, u vrijeme zaključenja tog ugovora, bile nepoznate, pa nema mjesta primjeni odredbe člana 100. ZOO na koju se poziva revident. Osim toga predmetni ugovor o specijalizaciji je teretni ugovor, pa i da su odredbe ugovora nejasne (a nisu) ovdje bi se primjenilo dopunsko pravilo iz odredbe člana 101. ZOO po kojem se nejasne odredbe teretnog ugovora tumače u smislu kojim se ostvaruje pravičan odnos uzajamnih davanja.

Kad je povrijeđena pravna norma koja zahtjeva popravljjanje štete, tada postoji protivpravnost štetne radnje. Šteta, štetna radnja i protupravnost predstavljaju opšte pretpostavke na kojima se temelji odgovornost za štetu. Za ugovornu odgovornost za štetu, o kojoj je ovdje riječ, osim opštih pretpostavki potrebno je i postojanje ugovorne

obaveze i njena povreda (u vidu neispunjenja ili djelimičnog ispunjenja), dok je za subjektivnu odgovornost potrebna krivnja štetnika.

Prema odredbi člana 263. ZOO dužnik se može osloboditi obaveze na naknadu štete koja je nastala povredom ugovorne obaveze ako dokaže da ispunjene, kumulativno, slijedeće pretpostavke: 1. da obavezu nije mogao uopšte ispuniti, odnosno da je nije mogao ispuniti na vrijeme zbog okolnosti nastalih poslije zaključenja ugovora (nastanka obaveze); 2. da je nemogućnost ispunjenja ili zakašnjenja sa ispunjenjem u uzročnoj vezi sa okolnostima nastalim poslije zaključenja ugovora; 3. da okolnosti koje su nastale nakon zaključenja ugovora, dužnik nije mogao spriječiti, otkloniti ili izbjeći.

U smislu odredbe člana 264. ZOO stranke u ugovornom odnosu ugovorom mogu proširiti odgovornost za štetu, te istu, saglasno odredbi člana 265. stav 1. ZOO, mogu ograničiti ili isključiti pri čemu potpuno isključenje odgovornosti nije dopušteno kod namjere i krajnje nepažnje.

Povjerilac iz ugovornog odnosa ima pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi (član 266. stav 1. ZOO), a kako u ugovornom pravu važi sloboda ugovaranja stranke mogu ugovoriti obim (visinu) štete saglasno odredbi člana 265. stav 3. ZOO.

Iz utvrđenja nižestepenih sudova proizilazi da je za odgovornost tuženog ostvaren ugovoreni razlog (otkaz ugovora o radu prije vremena koje je tuženi bio dužan raditi kod poslodavca). Tuženi u smislu pravila o objektivnom teretu dokazivanja iz odredbe člana 126. ZPP u vezi sa članom 263. ZOO nije dokazao da su kumulativno ispunjene pretpostavke za isključenje njegove odgovornosti.

Stoga je na temelju odredbe člana 262. stav 1. ZOO, u vezi sa odredbama člana 265. stav 3. i 266. stav 1. istog zakona, i saglasno odredbi člana 4. ugovora o specijalizaciji kojim je ugovoren obim štete, tužilac ovlašten da zahtjeva vraćanje sretstava isplaćenih na ime plata koje je primio i troškova specijalizacije, i to samo u procentu koji odgovara neispunjenom dijelu obaveze tuženog (59,40% od iznosa 79.490,58 KM koji predstavlja zbir bruto plata i troškova polaganja specijalističkog ispita), a to je iznos od 47.217,40 KM, sa kamatom od podnošenja tužbe do isplate u smislu odredbe člana 277. ZOO, na koji je obavezan tuženi odlukom drugostepenog suda.

Iz navedenih razloga, na osnovu odredbe člana 248. ZPP, odbijena je revizija tuženog.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Tačnost otpavka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić